

# Spis treści

|             |   |
|-------------|---|
| Wstęp ..... | 9 |
|-------------|---|

## Konteksty relacji edukacyjnej

*Marek Kaczmarzyk*

|                                                                             |    |
|-----------------------------------------------------------------------------|----|
| Neurobiologia relacji. Dlaczego edukacji nie trzeba wymyślać od nowa? ..... | 15 |
| Bibliografia .....                                                          | 24 |

*Agnieszka Guzik*

|                                                       |    |
|-------------------------------------------------------|----|
| Relacja edukacyjna jako zjawisko wielowymiarowe ..... | 27 |
| Relacja międzyludzka a relacja edukacyjna .....       | 27 |
| Relacja edukacyjna jako dialog i spotkanie .....      | 30 |
| Spółeczny wymiar relacji edukacyjnej .....            | 35 |
| Rozwojowy wymiar relacji edukacyjnej .....            | 40 |
| Kilka uwag na koniec .....                            | 43 |
| Bibliografia .....                                    | 43 |

*Karolina Kwak*

|                                                                |    |
|----------------------------------------------------------------|----|
| Uczeń – rodzic – nauczyciel: relacyjny trójkąt napięcie .....  | 45 |
| Otwarty trójkąt, czyli co wypełnia „pomiędzy”? .....           | 45 |
| Palec, róg i nóż – o trzech rodzajach porozumiewania się ..... | 47 |
| Miecz Damoklesa, nóż Abrahama czy jeszcze jedno „ja”? .....    | 49 |
| Uczeń – nauczyciel – drugie „ja” .....                         | 51 |
| Rodzic – nauczyciel – (uczeń?) .....                           | 52 |
| Różne punkty widzenia zamiast zakończenia .....                | 53 |
| Bibliografia .....                                             | 56 |

*Patrycja Huget*

|                                                                        |    |
|------------------------------------------------------------------------|----|
| Relacja nauczyciel – uczeń w wyobrażeniach przyszłych polonistów ..... | 57 |
| Bibliografia .....                                                     | 64 |

## Propozycje rozwiązań systemowych

*Bogusław Śliwerski*

|                                                                                                                     |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Resentyment do pedagogiki reformy .....                                                                             | 69 |
| Wstęp .....                                                                                                         | 69 |
| Opozycyjny resentyment do edukacji humanistycznej<br>w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX wieku ..... | 70 |
| Renesans pedagogiki nowego wychowania .....                                                                         | 72 |
| Edukacja alternatywna nośnikiem reform szkolnych .....                                                              | 73 |
| Strategie reformowania edukacji szkolnej .....                                                                      | 74 |
| Podsumowanie, czyli o co chodzi w szkole? .....                                                                     | 77 |
| Bibliografia .....                                                                                                  | 78 |

*Jarosław Jendza*

|                                                                                                                     |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Relacje kadry pedagogicznej z rodzicami dzieci w praktyce pedagogii<br>Marii Montessori – doniesienie z badań ..... | 81 |
| Wstęp .....                                                                                                         | 81 |
| Relacje dorosłych i edukacja Montessori .....                                                                       | 83 |
| Zamiast zakończenia .....                                                                                           | 92 |
| Bibliografia .....                                                                                                  | 93 |

*Agnieszka Handzel*

|                                                                                      |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Edukacja to przecież ludzie! Wymiary relacji w edukacyjnych przestrzeniach .....     | 95  |
| Formalności – relacja z jednostką samorządu terytorialnego .....                     | 97  |
| Korzenie – relacja z rodzicami uczniów podstawą działań dydaktycznych .....          | 99  |
| Pień – relacje wśród nauczycieli osiłą podtrzymującą proces kształcenia .....        | 102 |
| Gałęzie – relacja ucznia z nauczycielem drogą do efektywnej edukacji .....           | 104 |
| Liście i kwiaty – relacja między uczniami efektem pracy i załącznikiem sukcesu ..... | 106 |
| Bibliografia .....                                                                   | 108 |

*Małgorzata Sojka-Choptiany*

|                                                                                                        |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| (Nowy) nauczyciel w procesie humanizacji przestrzeni dzieciństwa<br>oraz jego relacja z uczniami ..... | 111 |
| (Nowe) spojrzenie na rolę nauczyciela .....                                                            | 112 |
| Projekt badawczy „Radość życia” .....                                                                  | 121 |
| Raport z badań .....                                                                                   | 121 |
| Ewaluacja .....                                                                                        | 124 |
| Podsumowanie .....                                                                                     | 124 |
| Bibliografia .....                                                                                     | 125 |

## **Relacja edukacyjna w perspektywie zdrowia psychicznego i inkluzji**

*Jacek Pyżalski*

|                                                                     |     |
|---------------------------------------------------------------------|-----|
| Relacje rówieśnicze jako element klimatu społecznego szkoły .....   | 129 |
| Wprowadzenie .....                                                  | 129 |
| Klimat społeczny szkoły w kontekście relacji rówieśniczych .....    | 130 |
| Dlaczego relacje rówieśnicze są ważne? .....                        | 130 |
| Patologia relacji rówieśniczych: przemoc rówieśnicza .....          | 131 |
| Wspieranie relacji rówieśniczych w szkole – co możemy zrobić? ..... | 135 |
| Bibliografia .....                                                  | 136 |

*Marta Shaw*

|                                                                                    |     |
|------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Z gąsienicy w motyla: o roli relacji w rozwoju przez pozytywną dezintegrację ..... | 139 |
| Metafory, którymi żyjemy i umieramy .....                                          | 141 |
| Dezintegracja pozytywna .....                                                      | 143 |
| Bezpieczny kokon relacji .....                                                     | 148 |
| Coda .....                                                                         | 149 |
| Bibliografia .....                                                                 | 149 |

*Krzysztof Gerc, Marta Furman*

|                                                                                                                                                             |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Nauczyciel w ekosystemie dziecka z niepełnosprawnością – perspektywa relacji pedagogicznej .....                                                            | 151 |
| Niepełnosprawność – różne perspektywy interpretacji konsekwencji uszkodzenia organizmu .....                                                                | 151 |
| Nauczyciel w ekosystemie dziecka z niepełnosprawnością .....                                                                                                | 154 |
| Realizacja idei usprawniania dziecka z niepełnosprawnością i kształtowania u niego poczucia osobistej skuteczności a założenia pedagogiki inkluzyjnej ..... | 162 |
| Bibliografia .....                                                                                                                                          | 167 |

## **Nauczycielskie refleksje**

*Agnieszka Górecka*

|                                                                                                                                                   |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Nauka przede wszystkim? Czy w katolickich szkołach Montessori prowadzonych przez Fundację „Ziarnko Maku” jest miejsce na budowanie relacji? ..... | 173 |
| Wstęp .....                                                                                                                                       | 173 |
| Jedyny na milionach planet... ..                                                                                                                  | 174 |

|                                                                                  |     |
|----------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Wolność wyboru .....                                                             | 177 |
| Idziemy pod prąd .....                                                           | 182 |
| Podsumowanie .....                                                               | 183 |
| Bibliografia .....                                                               | 184 |
| <i>Kamil Cyganik</i>                                                             |     |
| Opowieść o trzech klasach .....                                                  | 185 |
| <i>Monika Pawluczuk-Solarz</i>                                                   |     |
| Montessoriańskie drogi do budowania relacji – przestrzeń, ruch i cisza .....     | 189 |
| <i>Michał Szczepanik</i>                                                         |     |
| Refleksja w nauczaniu i uczeniu się .....                                        | 197 |
| Wstęp .....                                                                      | 197 |
| Modele refleksyjnej praktyki .....                                               | 198 |
| Refleksja nauczycielska w praktyce .....                                         | 203 |
| Działania nauczycielskie sprzyjające refleksji uczniów .....                     | 205 |
| Relacje a refleksja .....                                                        | 210 |
| Podsumowanie .....                                                               | 211 |
| Bibliografia .....                                                               | 212 |
| <i>Dawid Puchalski, Paulina Żyrkowska</i>                                        |     |
| Wysłuchać, odczytać, zrozumieć. Uczenie się otwartości                           |     |
| a lekcje języka polskiego .....                                                  | 213 |
| Czas dynamicznych zmian .....                                                    | 213 |
| Lekcje języka polskiego: przestrzeń tworzenia relacji i uczenia się świata ..... | 214 |
| Podmiotowość, relacyjogenność i aktywizacja! .....                               | 219 |
| Bibliografia .....                                                               | 221 |